

МАРКЕТИНГ

УДК 330.1:65

Козлова І.В.

здобувач кафедри маркетингу
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ОСОБЛИВОСТІ ЛОГІСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ФАРМАЦЕВТИЧНОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Kozlova I.

Getter, Department of Marketing,
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

FEATURES OF LOGISTICS IN THE PHARMACEUTICAL MARKET OF UKRAINE

АНОТАЦІЯ. Розглянуто специфіку та сучасні тенденції розвитку фармацевтичного ринку України. Визначено особливості логістичної діяльності на фармацевтичному ринку. Досліджено суть та значення логістичної діяльності фармацевтичних підприємств за напрямками: оцінка системи логістичного обслуговування, аналіз системи транспортування, аналіз системи складування.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: логістика, логістична діяльність, фармацевтичний ринок України, фармацевтичні підприємства, система логістичного обслуговування, система транспортування, система складування.

ANNOTATION. The article describes the specifics and modern trends in the pharmaceutical market of Ukraine. The features of logistic in the pharmaceutical market are defined in this article. The author investigates the essence and importance of logistics activities of pharmaceutical companies: the assessment of logistics services, transportation systems analysis and storage system analysis.

KEY WORDS: logistics, logistics activity, pharmaceutical market of Ukraine, pharmaceutical companies, logistics service system, transportation system, storage system.

Постановка проблеми. Тенденції сучасного ринку взагалі, та фармацевтичного зокрема, обумовлюють досить жорсткі конкурентні умови ведення діяльності. На фармацевтичному ринку України велика кількість підприємств намагаються збільшити свою ринкову частку. Це ускладнюється тим, що більшість фармацевтичного ринку України заповнили іноземні компанії, які є

більш конкурентоспроможними, ніж вітчизняні. Не дивлячись на зростання експортних поставок, фармацевтичний ринок України є досить імпортозалежним.

Сьогодні учасникам фармацевтичного ринку України доводиться працювати не тільки у складних економічних умовах, але і в ситуації жорсткого регуляторного впливу контролюючих органів. Зміни процедури реєстрації лікарських засобів і виробів медичного призначення, регулювання граничних надбавок, декларування цін, ціноутворення в рамках пілотного проекту щодо антигіпертензивних засобів, ліцензування імпорту, зміни в Митному кодексі України, GMP-сертифікація і контроль якості лікарських засобів і виробів медичного призначення, зміни правил просування продукції на ринку та обмеження реклами, регулювання бюджетних закупівель, контроль з боку Антимонопольного комітету України — далеко не повний перелік законодавчих і регуляторних ініціатив.

Така ринкова ситуація змушує фармацевтичні компанії вдосконалювати всі сфери своєї діяльності. Оскільки логістична діяльність забезпечує рівень конкурентоспроможності підприємства, то вона потребує активних дій щодо її дослідження та розробки відповідних стратегій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми впровадження на підприємствах фармацевтичної промисловості логістичних підходів досліджувалася у роботах Б.П. Громова [1], Є.В. Крикавського [2], О.Б. Мних [4], О.С. Пілявської [5], О.В. Посилкіної [6], Р.В. Сагайдак-Нікітюк [7] та інших учених. Ці автори обґрунтували та детально описали конкретні технології логістичної діяльності в різних сферах фармацевтичного виробництва.

Цілі статті. Розглянемо особливості логістичної діяльності фармацевтичних підприємств, що є необхідним для чіткого з'ясування існуючих логістичних процесів на даному ринку. На прикладі провідних українських фармацевтичних компаній проведемо загальну діагностику існуючих процесів і процедур по наступних напрямках: оцінка системи логістичного обслуговування, аналіз транспортування та складування.

Виклад основного матеріалу. У наш час вимоги до логістики значно збільшились. Більшість підприємств починають розуміти весь сенс логістики, її прямий вплив на ефективність виробничої діяльності. Використання принципів логістики на підприємстві гарантує зниження собівартості продукції та покращення якості поставок — головної конкурентної переваги в умовах ринку.

Як функція менеджменту логістика виступає самостійним інтегрованим базовим компонентом, який визначає якість і швидкість протікання всіх бізнес-процесів, їх взаємодію і взаємозв'язок, тим самим безпосередньо визначає кінцевий економічний результат підприємства. Основне призначення фармацевтичної логістики — знизити витрати виробництва у всіх ланках виробничого механізму фармацевтичних підприємств. Виходячи з такого розуміння логістики можна говорити про те, що логістичний механізм на фармацевтичних підприємствах дозволяє забезпечити прискорення оборотності капіталу, скоротити товарні запаси, знизити вартість продукції, і, відповідно, найповніше задовольнити попит і потреби українського споживача в лікарських препаратах. Сучасний стан фармацевтичного ринку, висока організаційна динаміка його суб'єктів і тенденції до концентрації вимагають розглядати будь-яке фармацевтичне виробництво як інтегровану логістичну систему, за допомогою якої здійснюється управління наскрізним матеріальним потоком.

Розглянемо та проаналізуємо логістичну діяльність фармацевтичних підприємств згідно таких напрямків:

- оцінка системи логістичного обслуговування;
- аналіз системи транспортування;
- аналіз системи складування.

Оцінка системи логістичного обслуговування. Будь-яке фармацевтичне підприємство акцентує діяльність своїх функціональних підрозділів на підвищення ефективності обслуговування споживачів.

Більшість фармацевтичних підприємств являють собою досить складну систему логістичного обслуговування. Під логістичним обслуговуванням розуміється інтегрований процес руху сировини і деталей від джерел їх придбання через виробничий комплекс до кінцевих споживачів. Він включає процедури придбання, переробки, комплектації, розподілу та забезпечення післяпродажного обслуговування споживачів. У зв'язку з цим актуальною є проблема вибору оптимальних методів оцінки ефективності функціонування системи логістичного обслуговування. У системі логістичного обслуговування підприємств можна виділити такі елементи (рис. 1).

Численні зв'язки між елементами системи логістичного обслуговування визначають наявність інтегративних властивостей системи. Ці зв'язки мають бути певним чином впорядковані і визначають структуру системи.

Рис. 1. Система логістичного обслуговування та її елементи

Система логістичного обслуговування підприємства володіє певними властивостями, не властивими жодному з її елементів окремо. Такими властивостями є здатність поставляти продукцію у необхідних обсягах у певний час, у певне місце і з мінімальними витратами. Крім того система логістичного обслуговування має здатність пристосовуватися до мінливих факторів зовнішнього середовища.

Розглянемо специфіку діяльності підприємства, яке виробляє лікарські засоби, ринок яких широкий, динамічний і важко піддається прогнозуванню, а номенклатура продукції досить велика — від 50 до 1,5 тисяч позицій. Важливу роль у підвищенні ефективності функціонування такого роду підприємств відіграє логістика. Відмінність виробничої логістичної системи полягає в розбитті складської системи на склади сировини і склади готової продукції, наявності етапу виробництва і пов'язаного з ним планування та управління виробництвом. У виробничій логістичній системі інформація, що виходить від системи збуту, надходить у вигляді замовлення на виробництво даного виду продукції, а вже

потім, пройшовши через систему аналізу запасів сировини, — в замовлення на придбання необхідної сировини.

З метою досягнення найкращого співвідношення витрат і доходів здійснюється пошук компромісів між цілями учасників процесу логістичного обслуговування. Пошук здійснюється на стратегічному, організаційному та оперативному рівнях (рис. 2).

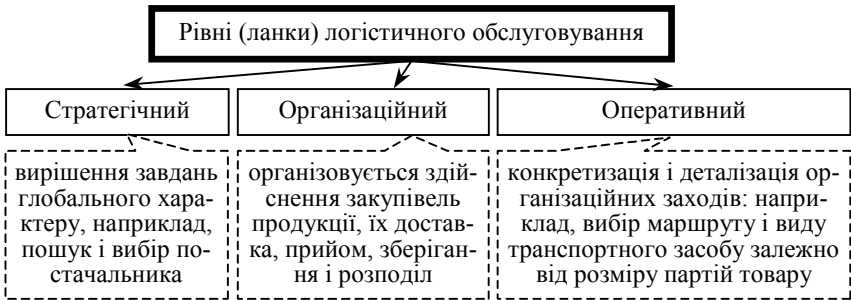

Рис. 2. Рівні пошуку компромісів між цілями учасників логістичного обслуговування на фармацевтичних підприємствах

Таким чином, логістичний підхід охоплює всі ланки, починаючи від пошуку і вибору постачальника і закінчуючи оптимальною організацією виконання замовлень споживачів. На кожному із зазначених рівнів фахівці служби логістики мають визначити та підтримувати заданий рівень витрат, запасів і якості обслуговування. Така організаційна та аналітична оптимізація в логістиці мінімізує сукупні загальні витрати і, отже, підвищує ефективність функціонування системи обслуговування споживачів.

Аналіз системи транспортування. Значна частина логістичних операцій на шляху руху матеріального потоку від первинного джерела сировини до кінцевого споживання здійснюється із застосуванням різних транспортних засобів. Консолідацію замовлень і формування маршрутів значної кількості фармацевтичних підприємств здійснює менеджер у програмі «ІС-Бухгалтерія». Тут же автоматично оформляються всі супровідні документи, які прикріплюються до маршрутних листів. Далі на підставі маршрутного листа, де зазначена кількість продукції, здійснюється зборка товару, і за допомогою електрокара навантаження в машину. У клієнта процедура розвантаження здійснюється або розвантажувальним засобом клієнта, або водій розвантажує вручну. Витрати на транспортування контролюються головним техніком, який наприкінці кожного місяця складає звіт по усіх водіях. У такому

звіті вказується кілометраж пройдений кожним транспортним засобом, нормативні витрати палива і реальні. Якщо різниця нормативних і реальних витрат негативна, то така різниця вираховується із заробітної плати водія [9].

На складі, після одержання всіх замовлень клієнтів, формуються маршрутні листи з урахуванням кількості транспорту і його вантажопідйомності. Маршрутний лист включає найменування клієнтів, адреси, замовлення і порядок розвезення. Крім цього маршрутний лист, що передається експедиторові, доповнюється супровідною документацією. Вона містить у собі товарно-транспортну накладну, податкову накладну і, якщо необхідно, сертифікати якості, рахунок-фактуру і специфікацію.

Транспортування фармацевтичної продукції підприємства здійснюється автотранспортом, обладнаним холодильними установками й реєструючими приладами. Щоразу перед вантаженням проходить перевірка санітарних паспортів, особистих медичних книжок водіїв і стан автотранспорту. Без дозволу відповідального особи навантаження готової продукції заборонена. Мийка та дезінфікуюча обробка автотранспорту виробляється у ізольованому приміщенні у повній відповідності до санітарними правилами.

Так, ще у далекому 1995 році українське фармацевтичне підприємство «Дарниця» першим з українських виробників організувало доставку продукції власним транспортом. Спочатку вона була платною (один відсоток від вартості замовлення), потім було вирішено безкоштовно обслуговувати лікувальні установи і державні аптеки, а з кінця 1996 року було оголошено про безкоштовну доставку в будь-який пункт України (згідно з чинним законодавством транспортні витрати з реалізації відносяться на собівартість продукції). Завданням збутової служби стало максимальне оперативне виконання кожного прийнятого замовлення. Як орієнтир був вибраний термін — один тиждень (не пізніше, ніж через тиждень замовлена продукція повинна бути доставлена покупцю на склад у будь-яку точку України). Для надання такого сервісу потрібно було створити власний автопарк (у 1997 році тільки на доставці продукції працювало більше 30 автомобілів різної вантажопідйомності). Зараз АТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» володіє близько 1000 одиницями транспортних засобів, які є власністю підприємства [8].

Аналіз системи складування. Складування та обробка товарів є важливими складовими у логістичній діяльності. Робота підприємства в реальному масштабі часу й при розумних витратах

потребує створення сховищ для сировини, напівфабрикатів та готової продукції, оскільки навіть знаючи вимоги покупця, маючи усе необхідне до виконання його замовлення, неможливо здійснити миттєву поставку [3, с. 19]. Технічне переоснащення і реконструкція виробництва проводяться на підставі даних, отриманих у результаті досліджень, виконаних провідними європейськими інжиніринговими компаніями. Результати цих досліджень дозволяють здійснювати збалансований розвиток і впровадження нових виробничих потужностей в інфраструктуру підприємства. Розглянемо виробничу інфраструктуру підприємств фармацевтичної галузі (рис. 3).

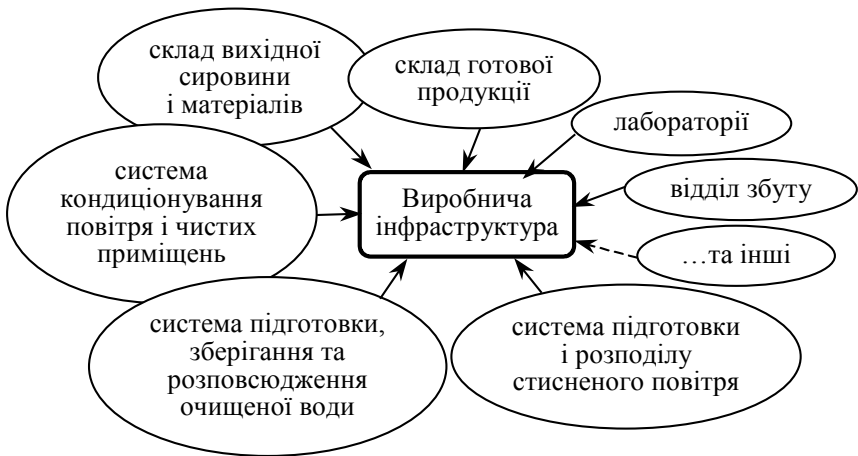

Рис. 3. Складові елементи виробничої інфраструктури фармацевтичних підприємств

Склад сировини та матеріалів розміщений таким чином, щоб забезпечити найкоротші переміщення вантажів і їх якнайшвидшу доставку у виробничі приміщення (цехи). Складське приміщення оснащено стелажми, підйомно-транспортним, ваговим та іншим обладнанням. Засоби оснащення забезпечують умови зберігання матеріалів, зручність виконання складських робіт і збільшення місткості складу. Організація робіт на складах передбачає приймання, розміщення, зберігання, підготовку до видачі та видачу матеріалів, а також облік руху матеріалів.

Склад готової продукції призначений для тимчасового зберігання продукції, готової до реалізації. Робота складу готової продукції здійснюється за тим же принципом, що й складу сировини

та матеріалів, з однією відмінністю, що предметом зберігання є готова продукція. Для підтвердження того, що заплановані процеси будуть протікати згідно з передбачуваними результатами, здійснюються процеси кваліфікації приміщень, обладнання, систем і процесів [9].

Складський комплекс фармацевтичних підприємств складається з:

— «зони прийому та комплектації сировини» та «зони відбору проб», куди поступає та перевіряється за якістю та кількістю вся сировина та матеріали, здійснюється вхідний контроль для прийняття рішення про використання сировини, яка поступила на виробництво, формуються необхідні для виробництва обсяги сировини;

— «автоматизованого складу» для зберігання загальної маси сировини та готової продукції та «зони зберігання в особливих умовах» –холодильних камер, приміщень для зберігання препаратів групи А, хімікатів;

— «зони комплектації та відвантаження для готової продукції» для формування заявок клієнтів та їх перевірки перед відвантаженням.

Автоматизований склад являє собою окремий організм, який функціонує практично без втручання людини. Він керується комп'ютерною системою і пов'язаний з іншими зонами цілою транспортною мережею конвеєрів і підйомників. Даний організм має «відмінну пам'ять» і знає все про кожну одиницю сировини, матеріалів або готової продукції: від складу та кількості до місця виробництва та строку придатності. Також він завжди допомагає зручніше розмістити палети для зберігання, враховуючи особливості температурного режиму та дозволяє виключити зони проміжного зберігання у виробничих підрозділах.

Висновки. Таким чином, практична цінність дослідження полягає в обґрунтуванні особливостей логістичної діяльності на фармацевтичному ринку України. Висвітлення даного питання дозволить зробити українську фармацевтичну продукцію конкурентоспроможною як за якістю, так і за ціною. Проблема, піднята в даній статті, не розкриває всього комплексу питань, які стосуються особливостей логістичної діяльності вітчизняних фармацевтичних підприємств. Тому доцільним буде подальше дослідження даного напрямку.

Література

1. Громовик Б.П. Проблемні питання логістичного обслуговування споживачів лікарських засобів / Б.П. Громовик, С.М. Мокрянин // Фармацевтичний журнал. — 2007. — № 4. — С. 20–24.
2. Крикавський Є.В. Інноваційні рішення у фармацевтичній логістиці / Є.В. Крикавський, І.С. Рикованова, Л.А. Янковська // Вісник Національного університету «Львівська політехніка «Логістика». — 2011. — № 706. — С. 222–231.
3. Логистика: учеб. пособие / [Баско И.М., Бороденя В.А., Карпенко О.И. и др.]; под ред. д-ра экон. наук, профессора И.И. Полещук. — Минск: БГЭУ, 2007. — 431 с.
4. Мних О.Б. Сучасний фармацевтичний ринок як джерело розвитку соціально-орієнтованої ринкової економіки / О.Б. Мних, Ю.І. Гілета // Вісник «Економічні науки» Хмельницького національного університету. — 2012. — Т. 5. — № 1. — С. 126–130.
5. Пілявська О.С. Фармацевтичний ринок України: тенденції та особливості / О.С. Пілявська // Маркетинг в Україні. — К., 2009. — № 6. — С. 16–19.
6. Посилкіна О.В. Дослідження сучасних трендів дистрибуції та управління запасами у фармації / О.В. Посилкіна, О.Ю. Горбунова, Ю.Є. Новицька // Управління, економіка та забезпечення якості в фармації. — 2012. — № 5(25). — С. 56–61.
7. Сагайдак-Нікітюк Р.В. Актуальність і особливості структуризації логістичних витрат підприємств фармацевтичної галузі / Р.В. Сагайдак-Нікітюк // Вісник СевНТУ: зб. наук. пр. Вип. 116/2011. Серія: Економіка і фінанси. — Севастополь, 2011. — С. 179–184.
8. Офіційний сайт підприємства «Дарниця». Режим доступу: <http://darnitsa.ua>
9. Щотижневик Аптека [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.apteka.ua>

Reference

1. Hromovyk B.P. Problemni pytannia lohistychnoho obsluhovuvannia spozhyvachiv likarskykh zasobiv / B.P. Hromovyk, S.M. Mokrianyin // Farmatsevychnyi zhurnal. — 2007. — № 4. — S. 20–24.
2. Krykavskiy Ye.V. Innovatsiini rishennia u farmatsevychnii lohistytsi / Ye.V. Krykavskiy, I.S. Rykovanova, L.A. Yankovska // Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika «Lohistyka». — 2011. — № 706. — S. 222–231.
3. Lohistyka: ucheb. posobie / [Basko I.M., Borodeniya V.A., Karpenko O.I. I dr.]; pod red. d-ra ekon. nauk, professor I.I. Poleshchuk. — Minsk: VNEU, 2007. — 431 s.
4. Mnykh O.B. Suchasnyi farmatsevychnyi rynek yak dzherelo rozvytku sotsialno-oriietovanoi rynkovoї ekonomiky / O.B. Mnykh, Yu.I.

Hileta // Visnyk «Ekonomichni nauky» Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. — 2012. — T. 5. — № 1. — S. 126–130.

5. Piliavska O.S. Farmatsevychnyi rynek Ukrainy: tendentsii ta osoblyvosti / O.S. Piliavska // Marketynh v Ukraini. — K., 2009. — № 6. — S. 16–19.

6. Posylkina O.V. Doslidzhennia suchasnykh trendiv dystrybutsii ta upravlinnia zapasamy u farmatsii / O.V. Posylkina, O.Yu. Horbunova, Yu.Ye. Novytska // Upravlinnia, ekonomika ta zabezpechennia yakosti v farmatsii. — 2012. — № 5(25). — S. 56–61.

7. Sahaidak-Nikitiuk R.V. Aktualnist i osoblyvosti strukturyzatsii lohistychnykh vytrat pidpriemstv farmatsevychnoi haluzi / R.V. Sahaidak-Nikitiuk // Visnyk SevNTU: zb. nauk. pr. Vyp. 116/2011. Serii: Ekonomika i finansy. — Sevastopol, 2011. — S. 179–184.

8. Ofitsiyni sait pidpriemstva «Darnytsia». Rezhym dostupu: <http://darnitsa.ua>

9. Shchotyzhnevyk Apteka [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: <http://www.apteka.ua>